

Echivalența versurilor în subtitrări ale filmelor Disney

Denisa IGESCU*

<https://doi.org/10.52744/AUCSFLSA.2024.01.28>

Abstract

This paper proposes a detailed analysis of the translation process of Disney movies' lyrics, focusing on the concept of lexical equivalence and ways of correspondence between English and Romanian. Three Disney musical films – „Frozen” (2013), „The Lion King” (1994 and 2019), and „Moana” (2016) – are selected to illustrate various lexical contexts, highlighting the ways in which words and phrases are translated and adapted to preserve the melodicality of the lyrics. The analysis also focuses on translation errors, explaining the reasons for them and offering suggestions for replacing those lyrics. In the context of translation theory, it is emphasized that the process of transfer from source to target language involves creating an equivalence that preserves the specific features of the original text. Through the Disney films, the text explores the phenomenon of equivalence in lexical correspondence, which is partial in most cases. It also discusses the particularities of verse translation, focusing on the restrictions and challenges faced by the translator, such as adjusting the number of syllables to match the musical notes. Aspects such as repetition of words and phrases, placement of punctuation marks and rhythmic characteristics of the vocal line are also considered in the translation process. In addition to linguistic issues, this analysis explores the influence of Disney films on culture and language in childhood, highlighting the importance of adapting texts written for children to moral rules and age appropriateness. By addressing these issues, the paper provides a significant insight into understanding the complexity of the translation process and how it influences the reception of cultural elements between different languages.

Keywords: translation, subtitling, lexical equivalence

Rezumat

Această lucrare propune o analiză detaliată a procesului de traducere a versurilor din filmele Disney, concentrându-se asupra conceptului de echivalență lexicală și asupra modurilor de corespondență între limba engleză și limba română. Sunt selectate trei filme muzicale Disney – „Frozen” (2013), „The Lion King” (1994 și 2019), și „Moana” (2016) – pentru a ilustra diverse contexte lexicale, evidențiind modurile în care cuvintele și expresiile sunt traduse și adaptate pentru a păstra

* Drd., Universitatea din București, Facultatea de Litere

melodicitatea versurilor. Analiza se concentrează și asupra erorilor de traducere, explicând motivele acestora și oferind propuneri de înlocuire a versurilor respective. În contextul teoriei traducerii, se subliniază că procesul de transfer din limba-sursă în limba-țintă implică crearea unei echivalențe care să păstreze particularitățile textului original. Prin intermediul filmelor Disney, textul explorează fenomenul echivalenței în corespondența lexicală, aceasta fiind parțială în majoritatea cazurilor. Se discută, de asemenea, particularitățile traducerii versurilor, cu accent pe restricțiile și provocările întâmpinate de traducător, precum ajustarea numărului de silabe pentru a se potrivi cu notele muzicale. Aspecte precum repetarea de cuvinte și fraze, plasarea semnelor de punctuație și caracteristicile ritmice ale liniei vocale sunt, de asemenea, luate în considerare în procesul de traducere. Această analiză, pe lângă aspectele lingvistice, explorează și influența filmelor Disney asupra culturii și limbajului în copilărie, subliniind importanța adaptării textelor scrise pentru copii la regulile morale și adecvarea vârstei publicului. Prin abordarea acestor aspecte, lucrarea oferă un punct de vedere semnificativ în înțelegerea complexității procesului de traducere și a modului în care aceasta influențează receptarea unor elemente culturale între limbi diferite.

Cuvinte-cheie: *traducere, subtitrare, echivalență lexicală*

În cadrul lucrării de față îmi propun să analizez din punct de vedere lexical conceptul de echivalență în traducerea din limba engleză în limba română, ilustrând moduri de corespondență între cuvinte și expresii, utilizate în cântecele din filmele selectate. Voi discuta despre cât de adecvată este folosirea anumitor termeni în context, ce nuanțe lexicale sunt subliniate și ce metode s-au ales pentru a se păstra melodicitatea versurilor în transferul din limba-sursă în limba-țintă. De asemenea, voi urmări și ocurența unor erori de traducere în procesul de echivalare a sensului, voi explica motivele apariției acestora și voi propune variante proprii pentru înlocuirea versurilor respective.

Drept exemple, am ales trei filme Disney, de tip *musical*, de unde voi selecta diverse contexte lexicale pe care le voi analiza. Motivul pentru care am ales filmele Disney este pentru că acestea se bucură de o vastă popularitate atât în rândul copiilor, cât și în rândul adulților, iar modul în care versurile au fost traduse din limba engleză în limba română este semnificativ în transmiterea corectă a mesajului creatorilor, întrucât aceste scene sunt cele mai ușor de reținut de către spectatori, fiind interesant de urmărit cum sunt transmise anumite elemente de la o cultură la alta prin procedeul traducerii.

Filmele pe care le-am ales sunt următoarele: *Frozen* (2013), *The Lion King* (1994), *The Lion King* (2019), *Moana* (2016). Filmul *The Lion King* a fost lansat în două variante, regizate de persoane diferite, așa încât m-am gândit să analizez în oglindă cum s-au tradus versurile aceluiași cântec în cele două versiuni ale sale.

Fenomenul echivalenței a fost supus atenției cercetătorilor pentru o perioadă îndelungată de timp, acesta reprezentând un concept-cheie în teoria traducerii. Procesul de traducere implică transferul din limba-sursă în limba-țintă și crearea unei echivalențe care să păstreze particularitățile textului original.

Potrivit lui Roger T. Bell, traducerea este „înlocuirea unei reprezentări textuale dintr-o anumită limbă cu reprezentarea textuală echivalentă dintr-o altă limbă”. (Bell 2000: 24).

Teoreticienii din domeniul traductologiei susțin faptul că nu se poate păstra 100% conținutul unui text original, iar un text tradus este în sine „o nouă creație, ce rezultă din lectura textului original, astfel că e o reconstrucție și nu o copie a textului respectiv”. (Bell 2000: 177).

În traducere, „între unitățile lexicale dintre două limbi există trei tipuri de corespondențe (semantice): totală, parțială, lipsă de corespondență” (Ungureanu, 2013:23) În majoritatea traducerilor s-a observat că „cea mai frecventă corespondență lexicală este cea parțială, atunci când unui cuvânt din LS îi corespunde nu unul, dar mai multe echivalente semantice din LT. Marea majoritate a cuvintelor sunt polisemantice, iar ariile semantice nu coincid pentru ambele limbi” (Ungureanu, 2013:24).

Traducerea versurilor cântecelor prezintă anumite particularități; de obicei este mai restrictivă decât traducerea poeziei, cu toate că se pot modifica rimele în traducerea unui cântec, translatorul poate întâmpina probleme atunci când numărul de silabe trebuie să corespundă cu notele muzicale. Precum afirmă Nicolae Sfetcu, alte aspecte care trebuie luate în considerare în traducerea versurilor sunt „repetarea de cuvinte și fraze, plasarea semnelor de punctuație, calitatea vocalelor cântate pe note înalte și caracteristicile ritmice ale liniei vocale care ar putea fi mai firească în limba originală decât în limba țintă” (Sfetcu, 2014:36).

Filmele Disney reprezintă un element marcant în copilăria generației mele, precum și în a generațiilor anterioare sau posterioare, deoarece ne-au influențat într-o oarecare măsură comportamentul de la momentul respectiv. Multe fete își doreau când erau mici să devină prințese precum Frumoasa din Pădurea Adormită, Albă-ca-Zăpada sau Cenușăreasa, iar băieții visau să ajungă la fel de curajoși precum prinții din povești. De aceea, în jocurile pe care le practicam, de obicei imitam anumite vorbe sau comportamente ale personajelor din poveștile noastre preferate. În acest sens, consider că este important de analizat limbajul utilizat în textele scrise pentru copii, mai ales că acestea trebuie să respecte anumite reguli de conduită morală și să fie adecvate vârstei publicului. Conform lui Liviu Groza,

„[...]cuvântul este unitatea fundamentală a limbii, implicit a lexicului, dar și a gândirii și a comunicării interumane. Dacă unele emoții, stări sufletești, sentimente, senzații etc. pot fi exprimate și prin semne, strigăte, gesturi, atitudini etc., gândirea capătă cu necesitate o formă lingvistică. Însușirea și utilizarea cuvintelor din limba maternă sunt posibile pe măsură ce indivizii speciei umane devin conștienți de sine și de realitatea înconjurătoare.” (Groza, 2012: 24)

Astfel, cuvintele folosite în dialogurile personajelor din povești au un impact foarte mare asupra copiilor, mai ales pentru că aceștia se află la o vârstă fragedă, sunt în căutare de lucruri noi și sunt capabili să acumuleze foarte multe cunoștințe, drept pentru care vocabularul din replicile personajelor preferate din filme sau desene au o pondere mare în dezvoltarea limbajului cotidian al copiilor. Modul în care au fost selectate cuvintele și în care au fost combinate cu alte unități semantice reflectă atitudinea pe care creatorii din spatele poveștilor vor să o transmită mai departe generațiilor viitoare.

În continuare vom urmări câteva aspecte ce trebuie respectate în procesul de subtitrare și care pot pune traducătorul în dificultate.

Atunci când ne gândim la echivalența lexicală, ne referim la moduri de a găsi cuvinte în limba țintă cu un sens cât mai apropiat de cel al cuvintelor din limba sursă. De menționat că anumite caracteristici precum fidelitatea semantică, tonalitatea originală trebuie păstrate, dar în același timp, coerența și naturalețea exprimării din limba țintă nu trebuie să fie lăsate la o parte.

Câteva aspecte pe care trebuie să le respecte o subtitrare de film, dar care pun totodată și dificultăți în procesul de traducere ar fi: adaptarea referințelor culturale în trecerea de la o limbă la alta, păstrarea umorului și a stilului original, rescrierea textului pentru sincronizarea cu imaginile de pe ecran.

O particularitate a filmelor Disney o reprezintă abundența metaforelor, a jocurilor de cuvinte și inserarea unor referințe culturale. În acest sens, o subtitrare va trebui să conțină aceste elemente de cultură, dar să fie adaptate conform publicului țintă. De exemplu, un joc de cuvinte care are la bază un aspect cultural specific limbii engleze poate fi înlocuit cu unul asemănător din limba română: „it’s raining cats and dogs = plouă cu găleata”.

În filmele Disney, personajele au stiluri distinctive de exprimare, iar uneori se creează momente comice astfel că echivalența lexicală trebuie să păstreze umorul și stilul original al personajelor, însă totodată să le și adapteze conform particularităților limbii-țintă. De aceea, este nevoie ca un traducător să fie creativ și să găsească expresiile și cuvintele adecvate pentru a crea același efect comic și în limba în care traduce.

Un alt aspect de care trebuie să țină cont o subtitrare este faptul că într-un film, dialogul personajelor și mișcarea buzelor trebuie să corespundă cu textul afișat pe ecran. În acest sens, lungimea și structura frazelor poate fi ajustată în procesul de traducere astfel încât expresiile și cuvintele din limba în care se traduce să se potrivească perfect cu durata și ritmul secvențelor din film.

Filmul *Frozen*, care în limba română a fost tradus ca *Regatul de gheață*, a fost produs de Walt Disney Animation Studios și a fost lansat în anul 2013. Este un film de animație și un *musical*, regizat de Chris Buck și Jennifer Lee. Povestea acestuia se bazează pe basmul scris de Hans Christian Andersen, *Crăiasa zăpezilor*, care s-a bucurat de un mare succes pe plan mondial, fiind „cel mai vizionat film din 2014 și al 5-lea film din istorie (raportat la încasări)”, de asemenea, „este considerată animația cu cel mai mare impact cultural asupra publicului din toate timpurile.” (Wikipedia)

Melodia „Let it Go”, interpretată de personajul Elsa, este unul dintre cele mai vizualizate clipuri muzicale de animație de pe Youtube.

Filmul *The Lion King*, tradus în română ca *Regele Leu*, a apărut pentru prima oară în anul 1994 și este un film de animație, o dramă și un *musical* regizat de Roger Allers și Rob Minkoff. Povestea urmărește parcursul vieții lui Simba și cum va reuși acesta să își găsească rolul în „cercul vieții”, depășind obstacolele ce intervin în calea sa. În anul 1994, *Regele leu* a avut cele mai bune încasări din toată lumea, iar melodia pe care am ales-o, *Circle of Life*, interpretată de Carmen Twillie, apare pentru prima oară în film la început, când Simba face cunoștință cu animalele și mai apare încă o dată, la final.

În anul 2019, *Regele Leu* revine pe ecrane ca o adaptare a poveștii originale, însă dintr-o perspectivă realistă, regizată de Jon Favreau, care se bucură de un mare succes.

Moana, cunoscută și sub titlul de *Vaiana* sau *Oceania*, este un film de animație apărut în 2016, regizat de Ron Clements și John Musker, iar povestea este inspirată dintr-o legendă polineziană. Protagonista pleacă în călătorie pentru a-și salva poporul și a restabili echilibrul insulei pe care urma să o conducă atunci când va crește.

Analiza lexicală pe care o voi utiliza în continuare se va concentra pe două aspecte: voi selecta anumite cuvinte care vor fi privite fie ca entitate de sine stătătoare, fie în relație cu alte cuvinte din limbă. Voi face referire la sensurile cuvântului, forma și etimologia acestuia, precum și la cuvintele cu care se poate asocia din punct de vedere semantic sau formal.

Secvențele pe care le voi analiza sunt următoarele:

Film: *Frozen*, 2013, regizori: Chris Buck, Jennifer Lee

Cântec: *Let it go* – min. 31:27

Fragment – limba engleză <i>Let it go!</i>	Fragment – limba română <i>Dă-i frâu liber!</i>
The snow glows white on the mountain tonight Not a footprint to be seen A kingdom of isolation And it looks like I'm the queen The wind is howling like this swirling storm inside	Zăpada albă scânteiază Când pe munte se-nșerează Nu vezi urmă de pași în zare E un regat de izolare Unde regină sunt eu, se pare Vânturile vuiesc Precum furtuna din sinea mea
Couldn't keep it in, heaven knows I tried Don't let them in, don't let them see Be the good girl you always have to be Conceal, don't feel, don't let them know Well, now they know Let it go, let it go Can't hold it back anymore Let it go, let it go Turn away and slam the door I don't care what they're going to say Let the storm rage on The cold never bothered me anyway It's funny how some distance makes everything seem small And the fears that once controlled me can't get to me at all It's time to see what I can do To test the limits and break through No right, no wrong, no rules for me I'm free Let it go, let it go I am one with the wind and sky Let it go, let it go You'll never see me cry Here I stand and here I stay Let the storm rage on My power flurries through the air into the ground My soul is spiraling in frozen fractals all around And one thought crystallizes like an icy blast I'm never going back, the past is in the past	N-am putut s-o îngrădesc Oricât aș încerca Nu-i lăsa să afle Nu-i lăsa să vadă Fii fata bună de altădată Ascunde-o, nu simți Nu-i lăsa să știe Ei, acum se știe Dă-i frâu liber! Dă-i frâu liber! Nu mai pot s-o stăpânesc Dă-i frâu liber! Dă-i frâu liber! Spatele-l întorc, ușa o trântesc Nu îmi mai pasă Ce or să spună Las furtuna să se dezlănțuie acum Frigul nu m-a deranjat oricum E ciudat cum depărtarea Face totul mic să pară Și temerile ce mă stăpâneau cândva Nu mă mai pot afecta E timpul să văd ce pot să fac Să-mi testez limitele și să răzbat Fără rău, fără bine Reguli nu există pentru mine M-am eliberat! Dă-i frâu liber! Dă-i frâu liber! Cu vântul și cerul m – am contopit Dă-i frâu liber! Dă-i frâu liber! Din plâns pe veci m-am oprit Sunt aici acum

<p>Let it go, let it go And I'll rise like the break of dawn Let it go, let it go That perfect girl is gone Here I stand in the light of day Let the storm rage on The cold never bothered me anyway</p>	<p>Și-aici am să rămân Las furtuna să se dezlănțuie Puterea-mi în rafale pământul îl învâluie Sufletul în fractali înghețați se înalță Peste tot, la suprafață Și un gând se cristalizează Ca o pală de gheață Nu mă mai întorc niciodat' Trecutul e uitat Dă-i frâu liber! Dă-i frâu liber! Am să mă ridic precum zorii de zi Dă-i frâu liber Dă-i frâu liber! Fata perfectă nu voi mai fi Sunt aici acum Pe lumina zilei Furtuna să se dezlănțuie acum! Frigul nu m-a deranjat oricum.</p>
--	--

Film: *Lion King*, 1994, regizori: Roger Allers, Rob Minkoff
 Cântec: *Circle of life* – min. 01:29

Fragment – limba engleză <i>Circle of life</i>	Fragment – limba română <i>Cercul vieții</i>
<p>Nant's ingonyama bakithi baba! Sithi ummmm ingonyama, ingonyama) Nant's ingonyama abakithi baba! (Sithi ummmm ingonyama) Ingonyama! May'be bo. (Ingonyama) Siyonqoba (Ingonyama) Ingonyama nengwe amabala Ingonyama nengwe amabala</p> <p>From the day we arrive on the planet And blinking, step into the sun There's more to see than can ever be seen More to do than can ever be done There's far too much to take in here More to find than can ever be found But the sun rolling high Through the sapphire sky</p>	<p>Din ziua în care ne naștem Pe această planetă Și privim lumina soarelui Sunt mult mai multe de văzut Decât pare Mult mai multe de făcut Decât s-ar putea face Sunt mult mai multe De luat aici Prea multe de găsit Decât ar putea fi găsite Dar soarele strălucește Pe cerul de safir Ținându-i pe cei mari și pe cei mici Într-un cerc fără sfârșit În cercul vieții Care ne poartă pe toți</p> <p>Prin disperare și speranță Prin credință și dragoste Până ne găsim locul Pe drumul nostru</p>

<p>Keeps great and small on the endless round</p> <p>It's the circle of life And it moves us all Through despair and hope Through faith and love Till we find our place On the path unwinding In the circle The circle of life</p> <p>It's the circle of life And it moves us all Through despair and hope Through faith and love Till we find our place On the path unwinding In the circle The circle of life</p>	<p>În cercul Cercul vieții Este cercul vieții Care ne poartă pe toți Prin disperare și speranță Prin credință și dragoste Până ne găsim locul Pe drumul nostru În cercul Cercul vieții</p>
--	---

Film: *Lion King*, 2019, regizor: Jon Favreau

Cântec: *Circle of life* – min. 01:38

Fragment – limba engleză <i>Circle of life</i>	Fragment – limba română <i>Ciclul vieții</i>
<p>Nant's ingonyama bakithi baba! Sithi ummmm ingonyama, ingonyama) Nant's ingonyama abakithi baba! (Sithi ummmm ingonyama) Ingonyama! May'be bo. (Ingonyama) Siyonqoba (Ingonyama) Ingonyama nengwe amabala Ingonyama nengwe amabala</p> <p>From the day we arrive on the planet And blinking, step into the sun There's more to see than can ever be seen More to do than can ever be done There's far too much to take in here More to find than can ever be found But the sun rolling high Through the sapphire sky</p>	<p>Din ziua în care pe lume venim Și, clipind, sub soare pășim Sunt mai multe de văzut Decât ai putea vreodată vedea Mai multe de făcut Decât să faci vreodată ai putea Sunt mult prea multe De cuprins cu privirea Mai multe de găsit Decât să găsești vreodată ai putea Însă soarele ce se arată</p> <p>Pe cerul de safir Pe mici și mari îi ține Într-o horă nesfârșită E ciclul vieții</p>

<p>Keeps great and small on the endless round</p> <p>It's the circle of life And it moves us all Through despair and hope Through faith and love Till we find our place On the path unwinding In the circle The circle of life</p> <p>It's the circle of life And it moves us all Through despair and hope Through faith and love Till we find our place On the path unwinding In the circle The circle of life</p>	<p>Și pe toți ne mișcă Prin disperare și speranță Prin iubire și credință Până locul ni-l găsim Pe cărarea pe care o pornim În ciclul În ciclul vieții E ciclul vieții Și pe toți ne mișcă Prin disperare și speranță Prin iubire și credință Până locul ni-l găsim Pe cărarea pe care o pornim În ciclul În ciclul vieții</p>
---	---

Film: *Moana*, 2016, regizori: Ron Clements, John Musker, Don Hall
Cântec: *How Far I'll Go* – min. 16:15

Fragment – limba engleză <i>How Far I'll Go</i>	Fragment – limba română <i>E viața mea</i>
<p>I've been staring at the edge of the water 'Long as I can remember Never really knowing why I wish I could be the perfect daughter But I come back to the water No matter how hard I try</p> <p>Every turn I take Every trail I track Every path I make Every road leads back To the place I know Where I cannot go Where I long to be</p> <p>See the line where the sky meets the sea? It calls me No one knows How far it goes If the wind in my sail on the sea Stays behind me One day I'll know</p>	<p>Tot priveam eu de pe țărm înspre apă Tot mereu, ne-ntrerupt Însă nu știam de ce Aș vrea, să fiu mare, nu de-o șchioapă Dar revin mereu la apă Dar încă nu știu ce e Orice cale-aleg Pe-orice drum pornesc Pot să și alerg Iarăși mă trezesc În același loc Unde nu am loc Dar aș vrea s-ajung</p> <p>Marea mea cu un cer se unea Mă chema Dar nu vom ști Ce poate fi Dacă vântul în spate-mi va sta Nu voi renunța Tot voi afla</p>

If I go, there's just no telling how far I'll go

I know everybody on this island
Seems so happy on this island
Everything is by design
I know everybody on this island
Has a role on this island
So maybe I could roll with mine

I can lead with pride

I can make us strong

I'll be satisfied if I play along
But the voice inside sings a different song
What is wrong with me?

See the light as it shines on the sea?

It's blinding

But no one knows
How **deep** it goes
And it seems like it's calling out to me
So come find me
And let me know
What's beyond that line?
Will I cross that line?

See the line where the sky meets the sea

It calls me

And no one knows

How far it goes

If the wind in my sail on the sea

Stays behind me

One day I'll know

How far I'll go

Dacă plec n-am cum să știu

unde am plecat, păcat

Știu că toți din insuliță-s

Fericiți pe insuliță

Totul e prestabilit

Și mai știu că toți din insuliță

Sunt aci-n insuliță

Și drumul meu e stabilit.

Pot conduce-aici

Pot fi bună – rea

Fericiți vor fi

Dar nu vor afla

Eu voi suferi

Doar în sinea mea

Ce mi s-a-ntâmpat?

Văd lumini ce din mare-au urcat

Orbitor

Dar n-am aflat

Unde-i uscat

Și mă cheamă mereu, neîncetat

Spre alt uscat

Eu vreau să știu

Linia de-am trecut

Ce e de văzut

Când marea cu-un cer se unea

Mă chema

Dar nu voi ști

Unde voi fi

Dacă vântul în spate-mi va sta,

nu voi renunța

Tot voi afla

E viața mea

În limba română, traducerea cântecului *Let it go*, din filmul *Frozen* are două variante: *Dă-i frâu liber!* și *S-a întâmpat!*, eu aş propune varianta: *Las-o să plece/ să se ducă/ să zboare!*. Varianta pe care o voi analiza are ca titlu o expresie care corespunde sensului din limba engleză, însă a doua este un verb la perfect compus care cred că a fost ales de traducător pentru a păstra rima versurilor următoare. La începutul cântecului, verbul *to glow* (=a străluci) are drept echivalent în română verbul *a scânteia*, utilizarea sa într-un mod poetic subliniază un caracter de basm, alături de alte cuvinte care induc această atmosferă, precum: *a răzbate, veci, a se cristaliza, zori de zi*.

A scânteia este un verb format prin derivare cu sufix, pornind de la radicalul substantival *scânteie*, care are sensul de *a străluci, a licări, a aprinde o scânteie*. În text, verbul este folosit cu sens conotativ, referindu-

se la strălucirea zăpezii pe timp de iarnă. În secvența *The wind is howling like this swirling storm inside*, tradusă ca *Vânturile vuiesc/ Precum furtuna din sinea mea*, verbul *to howl* din engleză care înseamnă *a urla, a zbiera*, este echivalat în română cu verbul *a vui*, care înseamnă *a produce un zgomot puternic*, reflectă în aceeași manieră intensitatea sunetului, însă mi se pare că în engleză, cuvântul este mai specializat, pe când în română are un caracter mai general. În sintagma *vânturile vuiesc*, acest verb nu este specific substantivului *vânt*, însă cred că a fost ales și cu scopul producerii unei aliterații în cadrul versurilor. Cuvântul *furtună* care apare în continuarea secvenței anterior menționate face parte din aceeași câmp lexical ca cel al vântului, însă este utilizat cu sens figurativ, referindu-se la tumultul interior al protagonistei.

În secvența *Couldn't keep it in, heaven knows I tried*, eu aș fi tradus *Nu am putut să mă mai abțin, Dumnezeu știe cât de mult am încercat*, dar în traducerea de față, expresia *heaven knows* este total ignorată, echivalentul fiind *N-am putut s-o îngrădesc, oricât aș încerca*. Este preferat verbul *a îngrădi*, iar timpul verbal nu este perfectul compus ca în engleză, ci prezentul modului condițional-optativ, fiind o schimbare de nuanță.

Mai departe, adjectivul *funny* e tradus ca *ciudat* în română, în loc de *amuzant*, pentru *to break through (=a învinge, a străpunge)* este aleasă varianta mai puțin neologică *a răzbate*, apoi pentru structura adjectivală *I'm free!* se preferă structura verbală în limba română: *M-am eliberat!*

Pentru *I am one with the wind and sky (Sunt una cu vântul și cerul)* se alege verbul *a se contopi*, fapt ce ilustrează în continuare ideea de unitate, de asimilare a celor două elemente ale naturii.

Secvența *Puterea-mi în rafale / pământul îl învâluie / Sufletul în fractali înghețați se înalță [...]* Și un gând se cristalizează / Ca o pală de gheață este utilizată pentru corespondența în engleză *My power flurries through the air into the ground / My soul is spiraling in frozen fractals all around/ And one thought crystallizes like an icy blast*. Verbul *to flurry* în engleză înseamnă *a se agita, a se tulbura* sau poate fi și *rafală* ca substantiv. Traducătorul a ales o cale metaforică de a exprima această acțiune, următoarele versuri păstrându-se în aceeași notă, *a se cristaliza* și *pală de gheață* fiind folosite tot cu sens figurativ. În contrast cu această serie apare cuvântul *fractali* care ține de sfera matematică, iese din tiparul menționat anterior, ideea pe care ar vrea să o transmită aici, presupun că este legată de sensul etimologic (din lat. *fractus* = spart, neregulat), ilustrând bucăți sparte, rupte din sufletul său pe care le compară cu fulgii de nea. În sintagma *pală de gheață*, cuvântul *pală* în română se referă la ceva ușor, o adiere, un strat subțire, pe când în engleză *icy blast* se referă la ceva mai violent, exploziv, deci consider că intensitatea figurii de stil nu a fost îndeajuns de reprezentată în limba română.

Pentru filmul *The Lion King* am ales să compar ambele traduceri ale cântecului *The Circle of Life*, care în varianta din 1994 este tradus ca *Cercul vieții*, iar în varianta din 2019, titlul este *Ciclul vieții*. Ambele titluri conțin ideea de ciclicitate, de ceva sferic, se referă la perioada vieții și la lucrurile care se pot repeta de-a lungul acesteia. Tot în acest registru, un vers din cântecul din 2019 continuă ideea de cerc în expresia *endless round*, pe care traducătorul a scris-o drept *o horă nesfârșită*; aici cred că este un exemplu foarte bun de adaptare a traducerii la cultura locală, jocul popular al horei fiind specific poporului român.

Ambele versiuni ale cântecului păstrează, ca un omagiu cultural, începutul original cu versurile interpretate de compozitorul sud-african, Lebo M, în limba Zulu, limba sursă, unde *ingonyama*, cel mai întâlnit cuvânt, înseamnă *leu*. Urmează utilizarea unor sinonime pentru versurile *From the day we arrive on the planet / And blinking, step into the sun*, într-o variantă fiind selectate versurile: *Din ziua în care ne naștem / Pe această planetă / Și privim lumina soarelui*, iar în cealaltă: *Din ziua în care pe lume venim / Și, clipind, sub soare pășim*. *A se naște* este sinonim cu *a veni pe lume*, *planetă* și *lume* pot fi echivalate, iar *a clipi* este mai apropiat de original decât este *a privi*. Traducerea din 2019 mi se pare totuși a fi mai poetică decât cea din 1994.

Pentru *the sun rolling high*, într-o versiune se oferă opțiunea *soarele ce se arată*, iar în alta apare *soarele strălucește*, eu aș fi ales *soarele se înalță* pentru a fi cât mai apropiat de versiunea engleză. Substantivul *path* este tradus în moduri similare, fie *drumul*, fie *cărarea*, deși dacă ar fi să combinăm cei doi termeni cu *viața*, care apare în versul următor, aș crede că *drumul vieții* sună mai potrivit decât *cărarea vieții*.

Spre finalul cântecului, *it moves us all*, verbul *to move* este scris fie ca *pe toți ne mișcă*, fie ca *ne poartă pe toți*, aș tinde mai mult spre ultima variantă deoarece *a fi purtat pe drumul vieții* este mai adecvat stilistic decât *a fi mișcat pe drumul vieții*.

Din filmul *Moana* am ales cântecul *How far I'll go*, tradus ca *E viața mea*, deși eu aș fi spus *Cât de departe voi ajunge*, tiparul verbal este înlocuit în limba țintă cu tiparul substantival. Aici am constatat mai multe erori de traducere, precum: *I wish I could be the perfect daughter*, scris ca *Aș vrea să fiu mare, nu de-o șchioapă*, ceea ce nu reflectă deloc același aspect ca cel menționat în limba sursă. *A fi fiica perfectă* nu este echivalent cu *a crește, a te maturiza*, sensul utilizat de traducător în situația de față.

În secvența următoare, există patru versuri care folosesc cuvântul *drum*, *cale* în limba engleză, în toate formele lui sinonimice: *turn*, *trail*, *path*, *road*, iar în limba română există doar două cuvinte din patru, celelalte versuri fiind trecute cu vederea complet: *Every turn I take / Every trail I track / Every path I make / Every road leads back / To the place I*

know, eu aş fi tradus această serie de versuri astfel: *Pe orice rută aş lua-o / Orice drum aş urma / Orice cale pe care păşesc / Fiecare drum mă duce înapoi / Spre locul pe care îl cunosc*. Traducătorul a ales următoarele versuri echivalente: *Orice cale aleg / Pe-orice drum pornesc / Pot să şi alerg / Iarăşi mă trezesc / În acelaşi loc*, însă acţiunile *a alerga* şi *a se trezi într-un loc* nu sunt menţionate în limba sursă, astfel că există o suprainterpretare în cazul de faţă.

Mai departe, pentru secvenţa *I can lead with pride / I can make us strong* aş fi propus ca echivalenţă: *Pot conduce cu mândrie / Putem să devenim puternici împreună*, în text apare ca: *Pot fi bună – rea / Fericiţi vor fi*, unde nu sunt respectate nici persoanele corecte şi nici toate cuvintele, *puternic* nu e sinonim cu *fericit*, iar *mândria* nu are legătură cu însuşirea de a fi bun sau rău. De asemenea, în construcţia *it's blinding*, nu e respectat aspectul continuu al verbului din engleză, acesta fiind înlocuit cu adjectivul *orbitor*. O altă nepotrivire de sens apare şi în cazul *how deep it goes*, unde adjectivul *deep* este tradus ca *uscat* în română. Finalul cântecului *One day I'll know / How far I'll go* apare tradus ca *Tot voi afla / E viaţa mea*, în loc de *Într-o zi voi afla / Cât de departe voi ajunge*, deşi într-adevăr, în versiunea traducătorului, măsura versurilor era mai redusă, iar rima se păstra.

Se observă astfel că există mai multe neconcordanţe în traducerea din limba română a cântecelor selectate, probabil una dintre cauze fiind constrângerea de a păstra rima şi măsura versurilor, însă uneori, sensul şi forma cuvintelor pot divaga de la cel menţionat în limba sursă şi poate duce la neînţelegeri în limba ţintă. În cazul traducerilor de text obișnuite, echivalenţa lexicală este imposibil de atins complet, iar în cazul special al cântecelor sau poeziilor, este ușor observabil faptul că obținerea unei echivalențe absolute nu este posibilă, iar traducătorul ar trebui să aibă drept scop identificarea celor mai apropiate variante de original, în limba țintă.

Bibliografie

- BELL, R.T., *Teoria și practica traducerii*, Iași: Ed. Polirom, 2000.
 GROZA, L., *Elemente de lexicologie*, București: Ed. Universității din București, 2012.
 SFETCU, N., *Traducere și Traducători*, București: Multimedia Publishing, 2014.
 UNGUREANU, V., *Curs Teoria Traducerii*, Universitatea de Stat „Alec Russo”, Bălți, Republica Moldova, 2013.
[https://en.wikipedia.org/wiki/The_Lion_King_\(2019_film\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Lion_King_(2019_film)), accesat pe 15.02.2024
[https://ro.wikipedia.org/wiki/Moana_\(2016\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Moana_(2016)), accesat pe 15.02.2024
[https://ro.wikipedia.org/wiki/Regatul_de_ghea%C8%9B%C4%83_\(film\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Regatul_de_ghea%C8%9B%C4%83_(film)),
 accesat pe 15.02.2024
https://ro.wikipedia.org/wiki/Regele_Leu, accesat pe 15.02.2024
<https://subscene.com/>, 15.02.2024